1. ročník MO (1951/1952)

Obsah

1 kategorie A

1.1 Úlohy I. kola

1. Jaký je vztah mezi úhly α, β, γ, platí-li

(a) buď $\sin\alpha + \sin\beta + \sin\gamma = 4\cos\frac{\alpha}{2}\cos\frac{\beta}{2}\cos\frac{\gamma}{2}$,

(b) nebo $\tan 2\alpha + \tan 2\beta + \tan 2\gamma = \tan 2\alpha \tan 2\beta \tan 2\gamma$?

2. Jsou-li p_1, p_2, q_1, q_2 reálná čísla splňující $p_1 p_2 = 2\left(q_1 + q_2\right)$, pak alespoň jedna z rovnic

$$x^2 + p_1 x + q_1 = 0,$$
$$x^2 + p_2 x + q_2 = 0$$

má reálné kořeny. Dokažte.

3. Sestrojte čtyřúhelník $ABCD$, jsou-li dány velikosti úseček AB, AC, BD, CD a přímky $p \parallel AC, q \parallel BD$. Proveďte diskuzi.

4. Jsou dány dvě různoběžky p, p' a na nich dva různé body $A \in p, A' \in p'$. Určete body $M \in p, M' \in p'$ tak, aby platilo $|AM| = |A'M'|$ a aby úsečka MM' měla danou velikost d. Proveďte diskuzi.

5. Buď n přirozené číslo a $x_1, \dots, x_n$ čísla reálná. Dokažte, že když platí

$$n\left(x_1^2 + \cdots + x_n^2\right) = \left(x_1 + \cdots + x_n\right)^2,$$

pak je nutně $x_1 = \cdots = x_n$.

6. Dokažte, že pro všechna reálná x, y, z platí

$$x + y + z \le \sqrt{3\left(x^2 + y^2 + z^2\right)}$$

a určete, kdy nastává rovnost.

7. Úsečka AB velikosti d se pohybuje tak, že její krajní body zůstávají na dvou pevných navzájem kolmých přímkách. Co při tomto pohybu vyplní bod X přímky AB, jehož dělicí poměr (ABX) je roven danému číslu $\lambda \in \mathbb{R} \setminus \{0, 1\}$? Může být křivka opsaná bodem X kružnice? Jsou mezi křivkami opsanými bodem X dvě podobné nebo shodné?

8. Jsou dány přímky p, q, r a množina čtverců takových, že jeden vrchol každého čtverce leží na přímce p, druhý na přímce q a třetí na přímce r. Dokažte, že čtvrté vrcholy také leží na jedné přímce.

Užitím předchozího výsledku sestrojte čtverec $ABCD$, jehož vrchol A leží na dané přímce a, vrchol B na dané přímce b, vrchol C na dané přímce c a vrchol D na dané přímce d. Proveďte diskuzi.

9. Pro které hodnoty nezávisle proměnné x nabývá lomená lineární funkce

$$y = \frac{ax + b}{cx + d}$$

hodnoty x? Proveďte diskuzi vzhledem k různým hodnotám koeficientů a, b, c, d.

10. Buďte A, O, B tři různé body svislé roviny, která protne vodorovnou rovinu jdoucí bodem O v přímce KOL.

Po polopřímkách AO, BO se pohybují směrem k O body vlivem tíže zemské bez tření; jeden je bod M, jehož výchozí polohou je bod A, druhý je bod N s počáteční polohou v bodě B.

Určete čas, v němž bude přímka MN vodorovná a proveďte diskuzi o existenci řešení. Body M, N se začnou ze svých výchozích poloh pohybovat současně.

11. Dokažte, že pro celé $n > 1$ platí

$$\frac{1}{2^2} + \frac{1}{3^2} + \cdots + \frac{1}{n^2} < 1.$$

12. Buď $ABCD$ čtverec. Uvnitř strany AB zvolme m různých bodů a veďme jimi rovnoběžky se stranou BC. Podobně uvnitř strany BC zvolme n různých bodů a veďme jimi rovnoběžky ke straně AB. Kolik různých pravoúhelníků vzniklo provedenou konstrukcí?

13. Pro která přirozená čísla n je možno zlomek $\frac{n^2+4n+6}{n(n^4-1)}$ vyjádřit desetinným rozvojem

(a) ukončeným,

(b) ryze periodickým,

(c) periodickým s předperiodou?

14. Je dána posloupnost $(a_n/b_n)_{n=1}^{\infty}$, přičemž platí $a_{n+1} = 3a_n + 4b_n, b_{n+1} = 2a_n + 3b_n$, a a_1, b_1 jsou kladná čísla.

(a) Vyjádřete $a_n^2 - 2b_n^2$ pomocí a_1, b_1.

(b) Dokažte, že $\lim\limits_{n\to\infty} \frac{a_n}{b_n} = \sqrt{2}$.

15. V rovině ρ jsou dány dva body A, B a dva konvexní nepřímé úhly α, β. Bod X roviny ρ otočíme jednak kolem středu A o úhel α v daném smyslu do polohy X', jednak kolem bodu B o úhel β v daném (stejném nebo opačném) smyslu do polohy X''. Co vyplní všechny ty body X, pro něž má úsečka $X'X''$ danou velikost $d > 0$?

16. Je dán pravoúhelník $ABCD$. Z bodu M jeho roviny spustíme kolmice na přímky dané jeho stranami a označíme paty těchto kolmic $P \in \overleftrightarrow{AB}, Q \in \overleftrightarrow{CD}, R \in \overleftrightarrow{AD}, S \in \overleftrightarrow{BC}$ (tedy $AB \perp PQ \perp CD$ a $BC \perp RS \perp AD$).

(a) Určete geometrické místo průsečíků přímek PR, QS a přímek PS, QR.

(b) Určete všechny body M v rovině, které vedou k jednomu a témuž bodu nalezeného geometrického místa.

1.2 Úlohy II. kola

1. Jestliže je číslo n celé, potom i výraz

$$V = \frac{n^5}{120} - \frac{n^3}{24} + \frac{n}{30}$$

je celé číslo. Dokažte.

2. Dokažte, že číslo $11^{100} - 1$ končí skupinou číslic 6000.

3. Sestrojte tětivový čtyřúhelník $ABCD$, jestliže jsou dány velikosti a, b, c, d jeho stran.

4. Rovina je pokryta sítí shodných rovnostranných trojúhelníků. Dokažte, že neexistuje čtverec, jehož všechny vrcholy leží ve vrcholech sítě.

1.3 Úlohy III. kola

1. Jsou-li a, b, c kladná racionální čísla splňující

$$\sqrt{a} + \sqrt{b} = c.$$

Dokažte, že $\sqrt{a}, \sqrt{b}$ jsou rovněž racionální.

2. Tabulka čísel

$$\begin{array}{ccccccccc}
 & & & a_1 & b_1 & c_1 & & & \\
 & & a_2 & b_2 & c_2 & d_2 & e_2 & & \\
 & a_3 & b_3 & c_3 & d_3 & e_3 & f_3 & g_3 & \\
\cdot^{\cdot^{\cdot}} & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \vdots & \ddots
\end{array}$$

je sestavena takto: první řádek obsahuje tři lichá čísla. Každé číslo dalších řádků je rovno součtu tří sousedních čísel předcházejícího řádku, z nichž prostřední je nad uvažovaným číslem; schází-li v tabulce některé z těchto tří čísel, doplní se nulou. Dokažte, že počínaje druhým řádkem každý řádek obsahuje aspoň jedno sudé číslo.

3. Budiž $ABCD$ konvexní různoběžník, v němž $|AB| = |CD|$. Označme R, S středy stran AD, BC. Sestrojte polopřímky AU, DV souhlasně rovnoběžné s polopřímkou RS. Dokažte, že $|\sphericalangle BAU| = |\sphericalangle CDV|$.

4. Rozměry obdélníka $ABCD$ jsou přirozená čísla p, q; obdélník je rozdělen na pq jednotkových čtverců. Určete počet těch jednotkových čtverců, jejichž vnitřkem prochází úhlopříčka AC.

2 kategorie B

2.1 Úlohy I. kola

1. Řešte soustavu rovnic

$$\begin{aligned} x_1 + x_2 &= a_1, \\ x_2 + x_3 &= a_2, \\ x_3 + x_4 &= a_3, \\ &\vdots \\ x_{n-1} + x_n &= a_{n-1}, \\ x_n + x_1 &= a_n, \end{aligned}$$

s parametry $a_1, \ldots, a_n$.

2. V rovině jsou dány čtyři různé body A, B, S, O. Sestrojte kružnici k_1 procházející body A, B a kružnici k_2 se středem S tak, aby bod O byl středem jejich stejnolehlosti. Proveďte diskuzi.

3. Dokažte, že rovinný obrazec souměrný podle dvou různých středů není ohraničený (tj. neleží v žádném kruhu).

4. Dokažte, že

$$\frac{1}{2} \leq 1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{4} + \cdots + \frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n} < 1,$$

kde n je přirozené číslo.

5. Je dána kružnice k, na ní bod A, dále kružnice k' téhož poloměru a na ní bod A'. Udejte otáčení, které převádí kružnici k v k' a bod A v A'. Proveďte diskuzi.

6. Buď n přirozené číslo. Kolik existuje mezi čísly n^2 a $(n+2)^2$ přirozených čísel, z nichž žádné není druhou mocninou přirozeného čísla?

7. Buďte a, b, c nenulová čísla splňující

$$\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c} = 0.$$

Dokažte, že rovnost

$$(ay - bx)^2 + (bz - cy)^2 + (cx - az)^2 = (ay + bz + cx)^2 + (az + bx + cy)^2$$

platí pro libovolná x, y, z.

8. Kovové kusy každý o váze asi 170 kg a tvaru velmi přibližně kvádru o rozměrech 20 cm, 30 cm, 35 cm byly po čtyřech dávány do beden ze smrkového dřeva o tloušťce 2 cm a posílány autem na místa určení. Truhlárna, která vyrábí bedny, chce zvýšit produktivitu a uspořit materiál. Jak zařídíte uskladnění kusů do beden, aby spotřeba dříví na bedny na kus klesla a počet balených kusů stoupl, když může z dopravních důvodů jedna bedna vážit nejvýše 1200 kg? Kterou abstraktní matematickou úlohu můžete položit a řešit na základě uvedené konkrétní praktické úlohy?

9. Na obvodu trojúhelníka ABC zvolme dva různé body M, N. Dokažte, že úsečka MN není větší než největší ze stran AB, BC, CA.

10. Sestrojte dva trojúhelníky, které nejsou shodné, ale u nichž pět základních prvků (tj. stran a úhlů) jednoho je rovno pěti základním prvkům druhého.

11. Pro která přirozená čísla n je výraz $\frac{n-37}{n+43}$ roven druhé mocnině racionálního čísla?

12. Dokažte: jsou-li a, b, c kladná čísla, pak platí

$$\frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} \geq \frac{3}{2}.$$

13. Nechť je N přirozené číslo psáno v desítkové soustavě ve tvaru

$$a_0 + a_1 \cdot 10 + a_2 \cdot 10^2 + \cdots + a_n \cdot 10^n,$$

kde $a_0, \ldots, a_n$ jsou číslice. Utvořme čísla

$$\begin{aligned} b_1 &= a_1 - 2a_0, \\ b_2 &= a_2 - 2b_1, \\ b_3 &= a_3 - 2b_2, \\ &\vdots \\ b_n &= a_n - 2b_{n-1}. \end{aligned}$$

Dokažte, že N je dělitelné sedmi právě tehdy, když je dělitelné sedmi číslo b_n.

14. U dvou hmotných koulí, které se nedotýkají a mají pevnou vzájemnou polohu, byla měřením zjištěna jejich nejmenší vzdálenost a, velikost vnější tečny t a velikost vnitřní tečny u.

(a) Vyjádřete vzdálenost středů koulí a jejich poloměry v závislosti na veličinách a, t, u.

(b) Jaká je podmínka pro to, aby se poloměry koulí lišily nejvýše o úsečku délky d?

15. Jsou dány body A, A' a $B \neq A$. Otáčení, které převede bod A v bod A', převede bod B v jistý bod B'. Co vyplní body B', které dostaneme všemi takovými otáčeními?

16. Budiž D průsečík osy úhlu CAB trojúhelníka s jeho stranou BC. Budiž dále DE rovnoběžka vedená bodem D k přímce CA a E její průsečík se stranou AB; budiž konečně EF rovnoběžka vedená bodem E k přímce BC a F její průsečík se stranou CA. Dokažte, že platí

$$|AF| = |AC| - |AE|.$$

2.2 Úlohy II. kola

1. Jsou dány dvě různé přímky p, q a bod A. Každé otáčení, které převádí přímku p v přímku q, převádí bod A v jistý bod A'. Co vyplní všechny tyto body A'?

2. Najděte všechna čtyrciferná čísla $aabb$ (kde $a \neq 0$ a b jsou arabské cifry), která jsou čtverci celého čísla.

3. Dokažte, že pro všechna reálná čísla a, b platí

$$\left(a^2 + b^2\right) ab \leq a^4 + b^4.$$

Rozhodněte, kdy nastává rovnost.

4. Čtyřstěn $MNPQ$ má nejdelší hranu délky d. Dokažte, že pro každé dva body A, B na povrchu čtyřstěnu platí nerovnost $|AB| \leq d$.